

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 5 juni 1950

*'s Middags te 2 uur aangevangen, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Joekes, Van Maarseveen, Mansholt, Rutten, Van Schaik, Schokking, Spitzten, Stikker, Teulings en In 't Veld (afwezig zijn de Ministers Götzen en Lieftinck).

Tevens is bij de behandeling van de punten 1, 2 en 3 aanwezig: Mr. W.H. Fockema Andreae, Staatssecretaris van Oorlog, en bij de punten 3, 4 en 11 Mr. N.S. Blom, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken.

Jhr.Mr. A.J.M. van Nispen tot Pannerden, plv. Secretaris.

3. Uniezaken

a. *Telegram H.M. de Koningin in verband met verjaardag President Sukarno*

Mr. *Blom* deelt mede, dat het internationale gebruik is een telegram te sturen op de verjaardagen van de monarch in landen met een monarchie en anders op de nationale feestdag. Na ampele bespreking besluit de *Raad*, gelet o.a. op de publieke opinie, dat H.M. de Koningin niet in overweging zal worden gegeven een gelukstelegram aan President Sukarno bij gelegenheid van zijn verjaardag te zenden; wel zullen deze gelukwensen mondeling via de HC aan de president worden aangeboden. Deze beslissing prejudicieert niet op hetgeen eventueel op 17 Augustus (de nationale feestdag voor Indonesië) zal moeten geschieden.

b. *Opvolging HC*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat door voortijdige publicatie en onderhandse mededeling over een eventuele benoeming van de heer Lamping tot opvolger van de heer Hirschfeld, deze laatste niet geheel onbegrijpelijk nog al verstoord is.

c. *Reactie van de Regering naar aanleiding van het optreden van de Staatsraad Meyer Ranneft*

Minister *Van Maarseveen* vraagt de Raad of door een bestrijdende publicatie moet gereageerd worden op de open brief, welke de Staatsraad Meyer Ranneft aan de Staten-Generaal heeft gezonden. Generaal Buurman van Vreeden is terecht zeer verstoord over de vergelijking met de generaals, die in Neurenberg zijn opgehangen. De Minister vraagt de Raad zelfs te overwegen of de schrijver nog wel langer als lid van de Raad van State is te handhaven. De *Minister-President* stelt voorop, dat het van belang is, dat in Indonesië doordringt, dat aan de tweede brief vooraf is gegaan een ernstige afkeuring door de Regering van het optreden van de heer Meyer Ranneft. Spreker betwijfelt echter of de regering, al is het formeel mogelijk, en een geval als dit kan overgaan tot het ontslag van een lid van de Raad van State. De Raad neemt in ons Staatsbestuur een onafhankelijke positie in, enigszins vergelijkbaar met die van de rechterlijke macht. Er is ook geen precedent. De houding van de Regering is bovendien verzwakt, doordat het woord 'landverrader' niet expressis verbis in de brief voorkomt. Overigens is de Minister van mening, dat er zakelijk voldoende reden voor ontslag zou zijn. Op voorstel van de Minister-President besluit de *Raad* daarna, dat in de volgende vergadering deze kwestie nog eens zal worden besproken, nadat de Raad voldoende zal zijn gedocumenteerd.

d. *Verblijf Westerling op het erf van de HC*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat achteraf inderdaad juist is gebleken, dat Westerling enige tijd op het erf van de HC, in de woning van een van de twee daar woonachtige Engelsen, verblijf heeft gehouden en een kistje met juwelen van Mevrouw Westerling daar is achtergelaten. De

veiligheidsmaatregelen ter plaatse laten veel te wensen over. Op aandrang van de HC zijn tenslotte beide Engelse gezinnen van het erf verwijderd.

e. *Verzoekschrift Zuid-Molukken*

Minister Van Maarseveen en de Minister-President hebben verzoeken ontvangen om te bevorderen,

1°. dat de Zuid-Molukkers naar hun geboorteland mogen terugkeren en

2°. dat steun wordt gegeven aan de z.g. republiek Zuid-Molukken. De behandeling van deze kwesties wordt aan Minuor overgelaten.

f. *Decoraties KNIL*

Op voorstel van Minister Van Maarseveen besluit de Raad de HC advies te vragen over het toekennen van decoraties in verband met het beeindigen van de liquidatie van het KNIL op 26 Juli e.k.

g. *Personeel Hoge Commissariaat*

Minister Van Maarseveen brengt naar voren, dat het hem in beginsel juist lijkt, dat zoveel mogelijk bevorderd wordt, dat het personeel van het HC, voorzover zich niet kunnende aanpassen aan de nieuwe verhoudingen, wordt vervangen door nieuwe krachten uit Nederland. De Minister wijst er op, dat Engeland na de overdracht in Brits-Indië een soortgelijk beleid heeft gevoerd. De Raad is het in principe met deze gedragslijn eens.

h. *Persbericht in verband met de Djakarta-Lloyd*

De Raad kan zich verenigen met het ontwerp-persbericht, door Financiën opgesteld, in verband met de mededelingen verstrekt door Darwis Djamin over oprichting van de Djakarta-Lloyd, waaraan een combinatie van Nederlandse bankiers steun zou hebben toegezegd.

i. *Afvoerkosten van het KNIL*

Minister Van Maarseveen heeft berekend, dat ongeveer 5000 leden van het KNIL met hun gezinnen niet op kosten van Indonesië naar Nederland zullen terugkeren. Staatssecretaris Fockema Andreae deelt mede, dat het repatriëren van het KNIL geenszins bevredigend verloopt. Er keren thans schepen naar Nederland terug zonder dat volledig gebruik is gemaakt van de scheepsruimte. Dit gaat betekenen, dat kosten voor Indonesië op Nederland worden overgeheveld. De Raad kan zich verenigen met het voorstel van de Minister-President, dat aan de desbetreffende militairen wordt medegedeeld, dat zij het recht op overgang naar het KL verbeuren, indien zij zich niet laten inschepen op het hun toegewezen schip.

j. *Vervoer Westerling*

Van Engelse zijde heeft Staatssecretaris Blom het verzoek ontvangen, dat de Regering nog eens zijn beslissing overweegt om Westerling niet met een Nederlands schip van Singapore te doen vervoeren. De Raad is van mening, dat de oorspronkelijke beslissing gehandhaafd moet worden, waarbij nog eens naar voren werd gebracht, welke moeilijkheden verbonden zouden zijn aan een eventuele bewaking - op welke grond? - aan boord van een Nederlands schip.

k. *De Ambonkwesie*

Minister Van Maarseveen zet uiteen de zorgelijke toestand rond Ambon. Het eiland wordt door de Indonesische marine geblokkeerd. Het is de KPM verboden vrachtvaart op Ambon uit te voeren en in de krant verschenen berichten, dat voedseldistributie zou zijn ingevoerd. Het antwoord van de UNCI op de nota van de Regering biedt weinig perspectief; het staat wel vast, dat de UNCI weinig voelt voor het houden van een plebisciet. Het antwoord, dat Hatta zal geven op de nota van de Regering zal waarschijnlijk zijn, dat hij geen separatistische bewegingen wenst - Ambon

zelf de moeilijkheden heeft veroorzaakt die er zijn - in de huidige staatkundige organisatie het mogelijk zal zijn de gedachte van het zelfbeschikkingsrecht zoveel mogelijk te verwezenlijken door vergaande decentralisatie, welke een grote mate van autonomie aan de delen zal verschaffen. Tegenover dit alles staat de wens van het Nederlandse parlement om het zelfbeschikkingsrecht, zoals ter RTC afgesproken, enigermate reëel te doen zijn. Van het federale stelsel komt al niets terecht, hoe begrijpelijk, dat men daardoor sterker de behoefte gevoelt naar verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht. Mede door het optreden van de Sultan is het thans te laat voor een bemiddelende oproep van H.M. de Koningin, welke dan beantwoord zou moeten worden door een afkondiging van gedeeltelijke amnestie en autonomieverklaring door President Sukarno. De Minister is het met zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken eens, dat de Regering thans voor de principiële keus staat: buigen of doorvechten. Spreker verlangt een duidelijke uitspraak van de Raad, enerzijds opdat hij de HC directieven kan geven en deze ook weet hoe hoog de Regering wenst aan te leggen, anderzijds opdat men tevoren de stellig te verwachten repercussies in zijn principiële keus verdisconteert. De tijd dringt tot het nemen van een decisie. De HC verwacht geen grote resultaten van de bemoeiingen ten aanzien van het interne zelfbeschikkingsrecht en schijnt geneigd zich bij de feiten neer te leggen. Kiest de Regering voor het strakke standpunt, dan wordt de extremisten wind in de zeilen gegeven, zodat zelfs een meer extreme regering in Indonesië is te verwachten en tevens rekening moet worden gehouden met de moeilijkheden, waarin de Nederlanders in Indonesië kunnen geraken. Niettemin neigt de minister er toe over bij verder onbevredigend verloop de Raad te adviseren de regering van de Zuid-Molukken te erkennen. Minister *Van Schaik* maant tot voorzichtigheid, omdat volgens zijn inlichtingen de positie van Hatta en zelfs Rum de laatste tijd zwakker wordt. Minister *Stikker* wijst er op, dat vrijwel zeker de Nieuw-Guineakwestie t.z.t. in de Veiligheidsraad komt en de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht met het Ambonprobleem dan tegelijk zullen worden behandeld. Staatssecretaris *Blom* waarschuwt voor een te idealistische beschouwing van de regering der Zuid-Molukken. Staatssecretaris *Fockema Andreae* brengt naar voren, dat een krachtige houding van de Regering gemakkelijk kan leiden tot het in beweging komen van de Nederlandse troepen ter plaatse. Minister *Joekes* stelt voorop, dat het brengen van de Ambon-kwestie voor de Veiligheidsraad als een onsympathieke daad zal worden gevoeld, zodat de geringe kans om over de Nieuw-Guineakwestie tot een oplossing te komen geheel zal worden weggenomen. Komen wij over de Nieuw-Guineakwestie niet tot een oplossing dan zal exploitatie van dit gebied vrijwel onmogelijk zijn. De *Minister-President* acht het in deze moeilijke kwestie (waarin eigenlijk geen goede oplossing te vinden is) gewenst, eerst principieel uiteen te zetten, dat hetgeen thans met verwaarlozing van het zelfbeschikkingsrecht geschiedt, flagrant in strijd is met hetgeen ter RTC is afgesproken. Tot nu toe is nog in geen enkel gebiedsdeel een volksstemming gehouden. Daarbij zou uitdrukkelijk vermeld moeten worden, dat van Nederlandse zijde nooit separatisme is gewenst, maar wel een zich uitspreken van de bevolking. Alvorens iets te ondernemen zal het antwoord van Hatta moeten worden afgewacht. De Minister is van gevoelen, dat langs vredelievende maar krachtige weg naar een praktische oplossing speciaal inzake Ambon moet worden gezocht. Z.i. is het gewenst tot een afspraak te komen, waarbij o.a. wordt gestipuleerd, dat geen TNI-troepen naar Ambon zullen gaan om de volksmening bij een eventuele stemming naar eigen hand te zetten; dat verder de bevolking de gelegenheid krijgt zonder dwang zich uit te spreken en ook een grote mate van autonomie, zodat de bevolking het gevoel zal hebben zichzelf te kunnen zijn, in het vooruitzicht wordt gesteld. Spreker acht erkenning van de regering der Zuid-Molukken ongewenst; de betekenis dezer regering valt van hieruit niet te beoordelen. De bevolking heeft zich ook nu niet kunnen uiten. Het is een gedeelte van het KNIL dat in verzet is gekomen. Erkenning zou ook aan Sukarno een nieuwe strijdleus geven. Nu de Veiligheidsraad niet vergadert is het vrijwel een slag in de lucht onzerzijds de Ambonkwestie in de Veiligheidsraad te brengen. De Minister zou met de Regering van de RIS en de UNCI, over een vredelievende oplossing willen onderhandelen; daarbij zou op de urgentie moeten worden gewezen. Op de landen, vertegenwoordigd in de UNCI, zou een beroep kunnen worden gedaan de UNCI te

activeren. Minister *Schokking* deelt mede, dat een landing van de TNI op Ambon niet direct is te verwachten, omdat de enkele landingsplaatsen zeer wel kunnen worden verdedigd. Dit maakt, gelijk Minister *Mansholt* opmerkt, echter ook het brengen van voedsel naar het eiland moeilijk, hoewel nauwelijks kan worden aangenomen, dat de blokkade van de Indonesische marine sluitend is. Minister *Joekes* ziet in de erkenning van de regering van Ambon de erkenning van een doodgeboren kind, omdat het eiland geen bestaansmogelijkheid heeft en concludeert, dat deze daad in feite een in de steek laten van dit gebied zal betekenen. De *Raad* besluit het voorstel van de Minister-President te volgen. Minister *Van Maarseveen* zal met zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken overleg plegen over de benodigde teksten. Inofficieel zal ook de aandacht van het (Internationale) Rode Kruis op de moeilijke voedselpositie te Ambon worden gevestigd met een verzoek om steunverlening.

I. *Overdracht militair materieel van het KL*

Vanuit Indonesië is de Regering voorgesteld het militair materieel van het KL over te dragen zonder voorafgaande prijsvaststelling. De *Raad* besluit hieraan geen gevolg te geven en zo nodig het materieel naar Nederland te doen vervoeren.

- - -